

دستورالعمل غواصی در زیستگاه های حساس ساحلی دریایی

مقدمه:

زیستگاه های حساس ساحلی دریایی که اغلب جزو تالاب های ساحلی محسوب می شوند از لحاظ ارزش های طبیعی، اکولوژیکی و اقتصادی و فرهنگی در جهان حائز اهمیت بوده و مراکز اصلی تنوع زیستی دریایی می باشند که نقش مهمی در زیست سایر موجودات دارند. همچنین زیستگاه ها عمدتاً به عنوان پرورشگاه هایی برای هزاران گونه مختلف جانوران و برای جوامع انسانی از لحاظ تأمین غذا، اهمیت ویژه ای پیدا می کنند. این اکوسیستم ها مکان هایی مناسب برای تفریح و غواصی و جذب اکوتوریسم نیز می باشند. متأسفانه به علت عوامل طبیعی و غیرطبیعی از جمله گرم شدن زمین، عدم آگاهی و توجه در زمان صید و صیادی و لنگراندازی، حمل و نقل و ورود آلاینده های مختلف شیمیایی و صنعتی، استحصال زمین از دریا و طبیعت گردی ناپایدار در سال های اخیر صدمات شدیدی به این اکوسیستم وارد شده است و سالانه بخش زیادی از این اکوسیستم رو به تخریب می باشد

آموزش مردم و ایجاد آگاهی بیشتر در مورد زیبایی و ارزش محیط زیست دریایی و محیط زیست مهیج آن ابزاری مؤثر در تأثیرگذاری در تغییر چشم اندازهای توسعه برای مردم در بسیاری از کشورها بوده است. این دستورالعمل به منظور حفاظت بهتر از زیستگاه های حساس ساحلی دریایی، استانداردهای اساسی را در خصوص انجام غواصی تفریحی در این مناطق ارائه می نماید.

این دستورالعمل به منظور نیل به توسعه گردشگری پایدار دریایی که حفظ محیط زیست دریایی جزو لاینفک آن محسوب می گردد، شرایط لازم برای غواصی تفریحی و حفاظت از محیط زیست دریایی را فراهم آورده و اثرات زیست محیطی عملیات غواصی تفریحی را در اکوسیستم های دریایی شکننده، به ویژه صخره های مرجانی، پهنه های جلبکی، جنگل های مانگرو، مناطق حضور و تغذیه ای لاک پشت ها و محیط های ساحلی مرتبط را به حداقل می رساند. موارد ارائه شده به عنوان حداقل الزامی است که باید توسط مراکز غواصی بطور صحیح رعایت شود و جزو مسولیت های مدنی این مراکز می باشد. اقدامات مضاعف برای اطمینان از سلامت و ایمنی محیط زیست، غواصان و گونه های دریایی مورد حمایت قرار می گیرد.

قوانین:

بند ح ماده ۱ آیین نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب ها: - تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب: هرگونه فعالیت های انسانی در بستر و حریم بوم شناختی تالاب که منجر به تغییر مشخصات بوم-شناختی تالاب شود.

ماده ۱۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - کلیه عرصه و اعیان املاک متعلق به دولت واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ همچنین کلیه تالابهای متعلق به دولت در اختیار سازمان قرار خواهد داشت و سازمان در بهره‌برداری از تالابها (به استثناء تالاب انزلی) و املاک مذکور قائم مقام قانونی مؤسسات یا سازمانهای مربوط می‌باشد ولی حق واگذاری عین آنها را ندارد.

بند ۱ ماده ۱ آیین نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها: تالاب‌های موضوع جدول شماره (۱) پیوست این آیین نامه که تأیید شده به مهر دفتر هیأت دولت است و تمامی صخره‌های مرجانی، علف‌های دریایی، خورها، پهنه‌های گلی، سواحل صخره‌ای، جنگل‌های مانگرو و مصب رودخانه‌های حوضه خلیج فارس و دریای عمان و مصب رودخانه‌های حوضه دریای خزر.

ماده ۵ آیین نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها: هرگونه بهره‌برداری و اقدامی که به تشخیص سازمان منجر به تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب‌ها شود، ممنوع است و سازمان موظف است ضمن اخطار کتبی اصلاح یا توقف فعالیت در مهلت مشخص که برابر دستورالعمل ابلاغی سازمان تعیین می‌شود، نسبت به اعمال ماده (۴) قانون در پایان مهلت مذکور با رعایت مفاد این آیین نامه اقدام کند.

بند ۱۳ ماده ۱۳ قانون شکار و صید که اشعار می‌دارد هر کس مبادرت به اقداماتی کند که موجبات آلودگی آب دریای خزر و خلیج فارس و دریای عمان با مواد غیر نفتی را فراهم آورده و باعث مرگ و میر آبزیان یا به خطر افتادن محیط زیست آنان شود، به مجازات حبس و پرداخت جرایم مندرج در قانون محکوم می‌شود.

اصطلاحات

مراکز غواصی:

منظور از مراکز غواصی کلیه مکان‌هایی است که با مجوز رسمی از فدراسیون غواصی اقدام به آموزش غواصی نموده و یا افراد با حضور در این مراکز و با هدایت و راهنمایی آنها اقدام به غواصی در مناطق پیشنهادی توسط آن مرکز را می‌نمایند.

غواصی اسکوبا:

غواصی اسکوبا روشی از غواصی در زیر آب است که در آن، غواص با استفاده از مجموعه‌ای از وسایل که امکان تنفس در زیر آب را فراهم می‌آورد به تنفس در زیر آب و غواصی می‌پردازد. اسکوبا مخفف self-contained underwater breathing apparatus به معنی «دستگاه خود کفای تنفس زیر آب» است.

غواصی آزاد (اسنور کلینگ):

غواصی آزاد روشی است که عمل شنا کردن روی سطح آب بدن با تجهیزات ساده از قبیل ماسک و فین و بدون نیاز به کپسول

زیستگاه های حساس دریایی:

اکوسیستم های حساس دریایی به نواحی اطلاق می گردد، که در مجاورت دریاها قرار داشته و به واسطه ی برخورداری از تنوع زیستی و غنای بالای گونه ی جانوری و گیاهی و وجود گونه های در معرض خطر، آسیب پذیر و کمیاب دارای اهمیت زیادی می باشند و جزو تالاب های ساحلی و دریایی محسوب می شوند. این زیستگاه ها شامل کلیه مناطق زیستگاه های مرجانی، بسترهای علفی، خورها، تالابها و جنگلهای مانگرو و ... می باشند.

محدوده:

این دستورالعمل شامل کلیه زیستگاه های حساس ساحلی دریایی (مانند زیستگاه های مرجانی ، بسترهای علفی خورها، تالابها و جنگلهای مانگرو و ... و محیط های ساحلی مرتبط با آنها) در سواحل و جزایر خلیج فارس و دریای عمان می باشد.

وظایف مراکز و افراد ذی نفع:

- مجوز ایجاد سایت های اختصاصی غواصی با سازه های مصنوعی صرفا به افرادی واگذار می شود که مدارک آنان جهت احداث مرکز قبلا توسط فدراسیون ورزش های آبی مورد تایید قرار گرفته باشد.
- صدور و تمدید مجوز احداث سایت اختصاصی غواصی زیرآب با سازه های مصنوعی و یا زیستگاه های مصنوعی بر عهده سازمان حفاظت محیط زیست می باشد و مراکز غواصی موظفند قبل از هر اقدامی نقشه ای از محدوده سایت مدنظر خود را تهیه و به تایید سازمان حفاظت محیط زیست برسانند.
- دستورالعمل احداث زیستگاه مصنوعی از سوی سازمان حفاظت محیط زیست ابلاغ خواهد شد.
- به مراکز غواصی مجاز، حداکثر سه سال مهلت داده می شود تا نسبت به ایجاد سایت های اختصاصی غواصی و آموزش زیرآب با سازه های مصنوعی اقدام نمایند.
- هرگونه انجام عملیات غواصی در سایت های مرجانی طبیعی پس از اتمام زمان تعیین شده بدون مجوز سازمان حفاظت محیط زیست ممنوع می باشد.
- مراکز غواصی اجازه دارند در صورتیکه از افراد متخصص و دوره دیده و دارای مدرک آموزشی، استفاده می کنند نسبت به کاشت مرجان در سایت های اختصاصی غواصی زیرآب با سازه های مصنوعی اقدام نمایند.
- برگزاری دوره آموزشی به منظور ارتقا سطح دانش زیست محیطی و نحوه پایش از زیستگاه های حساس دریایی بر عهده سازمان حفاظت محیط زیست ویا افراد معرفی شده از سوی این سازمان می باشد.

- مرکز غواصی موظف است نماینده یا نمایندگان خود را جهت شرکت در دوره های آموزشی تعیین شده از سوی سازمان حفاظت محیط زیست معرفی نماید.
- مراکز غواصی صرفاً مجاز به بکارگیری مربیان و افراد صلاحیت دار از طرف فدراسیون غواصی و نجات غریق در کادر پرسنلی خود می باشند.
- مسئولیت هرگونه تخریب رخ داده ناشی از عدم رعایت ملاحظات و الزامات زیست محیطی در حین انجام عملیات غواصی بر عهده مرکز غواصی می باشد و در صورت عدم رعایت قوانین و مقررات و الزامات زیست محیطی توسط مراکز غواصی برابر قانون با آنها برخورد خواهد شد.
- مراکز غواصی موظفند نقشه محل سایت را در معرض دید مشتریان خود قرار دهند.
- مسئولیت پایش دوره ای و نگهداری سایت اختصاصی غواصی زیر آب یا زیستگاه های مصنوعی ایجاد شده و ارائه مستندات پایشی از سایت غواصی ایجاد شده توسط مرکز غواصی بر عهده همان مرکز می باشد.
- هرگونه خرید و فروش مرجان های کاشته شده در زیستگاه های اختصاصی غواصی ممنوع بوده و ایجاد زیستگاه مرجانی صرفاً به منظور بازدید غواصان مورد تایید می باشد.
- مرکز غواصی موظف است همکاری لازم در خصوص تامین امکانات لازم برای نظارت میدانی ناظرین سازمان حفاظت محیط زیست را فراهم نماید.
- مراکز غواصی موظف می باشند آموزش های لازم در خصوص محیط زیست و حفاظت از اکوسیستم های حساس را به کارمندان و کارآموزان خود ارائه نمایند و در جهت حفظ اکوسیستم و گونه های دریایی اهتمام لازم را داشته باشند.
- تعیین حداقل شرایط لازم جهت مربیگری و آموزش غواصان بر عهده فدراسیون ورزشهای آبی می باشد.
- کلیه مربیان و کارکنان مراکز غواصی موظف می باشند در طول دوره آموزش تذکرات لازم در خصوص رعایت قوانین غواصی در مناطق حساس را به غواصان ارائه نمایند.
- رعایت قوانین و مقررات و الزامات محیط زیستی برای مربیان غواصی اجباری می باشد.
- مربیان و کارکنان مرکز غواصی باید در جهت مدیریت افرادی که در صدد سوءاستفاده از قوانین و یا ایجاد اثرات مخرب در محیط زیست هستند اقدام نموده و افراد خاطی را به سازمان حفاظت محیط زیست و یا ادارات تابعه آن معرفی نمایند.
- مراکز غواصی موظف می باشند محدودیت های اعلام شده از طرف سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص تعداد قایق ها و تعداد غواصانی که در یک زمان معین از سایتهای مرجانی بازدید می نمایند را رعایت نمایند.

- مراکز غواصی موظف می باشند نسبت به تایید گواهینامه هر غواص اقدام نمایند و در خصوص غوص هایی که به صلاحیت های خاص نیاز دارند، به عنوان مثال غواصی در شب و موارد مشابه را فقط در صورتی می توان انجام داد که هر غواص دارای صلاحیت های مناسب (صدور گواهینامه تخصص) یا تجربه ورود معادل آن باشد.
  - مراجع ذی صلاح که نسبت به صدور مجوز مراکز غواصی مبادرت می ورزند می بایست دستورالعمل زیست محیطی غواصی تفریحی را در اختیار رئیس مرکز جهت نصب در مکان مورد بهره برداری عموم قرار دهند.
  - مراکز غواصی موظف می باشند ظرف یکسال پس از ابلاغ دستورالعمل نسبت به جایگزین نمودن موتورهای دو زمانه با چهار زمانه برای ورود به مناطق حساس ساحلی دریایی اقدام نمایند. بدیهی است پس از اتمام موعد مقرر از ورود قایق های دو زمانه به مناطق حساس جلوگیری خواهد شد.
- مراکز غواصی موظف می باشند طی فرجه زمانی ۳ ساله که برای ایجاد سایت های اختصاصی غواصی تعیین شده است، نسبت به رعایت موارد ذیل در زمان غواصی در زیستگاه های حساس دریایی اقدام نمایند:

الزامات غواصی در زیستگاه های حساس دریایی:

- استفاده و بازدید آموزشی از مناطق مرجانی تحت مدیریت سازمان صرفا با مجوز سازمان حفاظت محیط زیست و در محدوده از پیش تعیین شده امکان پذیر می باشد.
- صرفا افرادی که مدرک غواصی یک ستاره و یا Open Water و یا دارای مدرک غواصی مقدماتی می باشند مجاز به حضور در زیستگاه های حساس طبیعی هستند.
- افرادی که فاقد مدرک غواصی بوده یا در مرحله اولیه آموزش جهت دریافت مدرک غواصی می باشند، صرفا مجاز به انجام غواصی آزاد (اسنور کلینگ) در زیستگاه های حساس طبیعی هستند.
- افراد دارای مدارک مقدماتی صرفا زمانی مجاز به غواصی در زیستگاه های حساس دریایی می باشند که همراه غواصان دارای مدارک بالاتر از خود وارد محیط شوند و یا دارای دفترچه غواصی با بیش از ۴۰ ساعت زمان غواصی داشته باشند.
- انجام عملیات غواصی اسکوبا آموزشی در سایت های اختصاصی غواصی و یا زیستگاه های مصنوعی احداث شده توسط مراکز غواصی و با حضور اعضای تیم مرکز غواصی مجاز می باشد.
- استفاده از هرگونه سلاح صیادی (اعم از تور، قلاب، نیزه، تفنگ و...) در زیستگاه های حساس دریایی ممنوع می باشد.
- شکار ماهی با تفنگ صرفا در آبهای بیش از ۱۰ متر و مناطق غیر حساس و بدون لوازم اسکوبا مجاز می باشد.

- لنگر اندازی در مناطق مرجانی ممنوع بوده و جهت تثبیت قایق باید از بویه های ثابت استفاده نمایند.
- صید هر گونه آبی در زیستگاه های حساس دریایی ممنوع می باشد.
- غذاهای به آبیان در زیستگاه های حساس دریایی ممنوع می باشد.
- هر گونه تماس با مرجان ها و موجودات آبی دیگر ممنوع می باشد.
- هنگام غواصی بر روی مرجان ها رعایت فاصله ایمن که منجر به صدمه به مرجان ها نشود ضروری می باشد.
- هنگام غواصی از ساحل، باید مسیرهای ورودی و خروج به زیستگاه مشخص باشد.
- ریختن و پراکنش هر گونه زباله و پسماند در محیط دریا ممنوع می باشد.
- حداکثر تعداد مجاز بازدید کننده در فعالیت های غواص تفریحی و آموزشی در یک نوبت غواصی ۶ نفر (بجز مربیان) می باشد.
- سرعت قایق در زیستگاه های حساس زیر ۵ گره باشد.